

วาทวิพากษ์ในซิมโฟนีหมายเลข 9 ของเบโธเฟน : อิทธิพลของบทกวีของ Friedrich Schiller

"Ode To Joy" ในซิมโฟนีหมายเลขเก้า (วิเคราะห์เฉพาะกระบวนที่ 4)

Rhetorical Essay on Beethoven's Ninth Symphony
Emphasis on the Fourth Movement: The History and
the Influence of Friedrich Schiller's "Ode to Joy"
in the Beethoven's Symphony No.9 in D Minor, Op. 125

*สิทธิกุล บุญอิต

มิ คำกล่าวเอาไว้ว่าในซิมโฟนีหมายเลขเก้า
บีโธเฟนสร้างสรรค์ผลงานออกมา
มากกว่าซิมโฟนี ตั้งแต่ที่บีโธเฟนเริ่มประพันธ์
ผลงานชิ้นนี้ซิมโฟนีหมายเลขเก้าได้แสดงสัญญาณ
ไว้อย่างน้อยสองประการซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกัน
ประการแรก เป็นการถ่ายทอดมรดกของความ
กระจ่าง (The Age of Enlightenment) ซึ่ง
หมายถึงชัยชนะของความชื่นชมยินดี เหนือ
ความทุกข์โศกของมวลมนุษยชาติ ประการที่สอง
ซิมโฟนีหมายเลขเก้า เป็นการใช้เสียงร้องของ
มนุษย์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งกับวงออร์เคสตรา
เป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่
ในวงการดนตรีในสมัยนั้น

ในจดหมายที่เบโธเฟนเขียนในช่วง
เดือนพฤศจิกายน ปี 1812 เขาได้กล่าวว่า
"ข้าพเจ้ากำลังประพันธ์ซิมโฟนีชิ้นใหม่สามชิ้น
ด้วยกัน หนึ่งในจำนวนนั้นได้เขียนเสร็จสิ้น

เรียบร้อยแล้ว" (Scherliess, 1991, 9) สำหรับ
ชิ้นที่เสร็จแล้วคือซิมโฟนีหมายเลขเจ็ด ส่วน
หมายเลขแปดนั้นเขาได้เขียนเสร็จสองเดือน
หลังจากนั้น ในทางกลับกัน เบโธเฟนใช้เวลานาน
มากในการเขียนหมายเลขเก้า ซึ่งเหตุผลที่ทำให้
เกิดความล่าช้า เนื่องมาจากเหตุผลสองสาม
ประการด้วยกัน ประการแรกคือ สุขภาพของ
เบโธเฟนเอง ประการที่สองคือปัญหาในด้าน
การเงิน ซึ่งระบุไว้ในจดหมายฉบับหนึ่งว่า
"มิใช่เฉพาะว่าข้าพเจ้ามีความปรารถนาในการ
ประพันธ์เท่านั้น แต่ข้าพเจ้า ต้องประพันธ์เพราะ
เหตุว่าข้าพเจ้าต้องการเงินบ้างเพื่อใช้ประทังชีพ"
(Scherliess, 1991) โดยสรุปแล้ว เบโธเฟน
ใช้เวลาในการประพันธ์ซิมโฟนีหมายเลขเก้า
ทั้งหมดประมาณเจ็ดปีด้วยกัน (1817-1824)

ในวันที่ 7 พฤษภาคม 1824 ลุดวิก ฟาน เบโทเฟน ได้จัดแสดงรอบปฐมฤกษ์ ซิมโฟนี หมายเลขเก้าขึ้นในกรุงเวียนนา ซึ่งก่อนที่จะจัดแสดงได้มีกระแสต่อต้านจากผู้ฟังในกรุงเวียนนาเป็นอย่างมาก แต่หลังจากที่กระบวนสุดท้ายจบลง ผู้ชมต่างก็นั่งเงียบไปเป็นเวลาหลายนาที ก่อนที่ปรบมือกันอย่างกึกก้อง แต่เบโทเฟนเองกลับหันหลังให้กับผู้ฟัง

เบโทเฟนไม่ได้ยินแม้กระทั่งเสียงดนตรีที่ตัวเองประพันธ์ขึ้น แต่เขาใช้วิธีอ่านโน้ตเพลงที่วางอยู่ตรงหน้าเขา ไม่ได้ยินแม้แต่เสียงปรบมือ ในที่สุดหนึ่งในจำนวนนักดนตรี ต้องเข้ามาสะกิด พร้อมกับบอกให้เขาหันกลับไปสู่ผู้ฟัง ซึ่งทำให้เบโทเฟนถึงกับหลั่งน้ำตา ด้วยความปิติ หลังจากที่เขาได้เห็นผู้ฟังชูผ้าเช็ดหน้าแล้วโบกให้กับความสำเร็จของเขา (Kramer, 1988)

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างท่วงทำนองของซิมโฟนีหมายเลขเก้าในกระบวนที่สี่ของเบโทเฟนกับบทกวี "Ode to Joy" ของเฟรดริช ชิลเลอร์ (Friedrich Schiller)

ซิมโฟนีหมายเลข 9 ในบันไดเสียง D Minor เป็นการประพันธ์ผลงาน ในลักษณะของซิมโฟนีของเบโทเฟนเป็นชิ้นสุดท้าย หลังจากการแสดงปฐมฤกษ์ในกรุงเวียนนาแล้ว ซิมโฟนีชิ้นนี้ก็มิได้มีการแสดงที่ไหนอีกเลย เป็นเวลา 12 ปี ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าก่อนหน้าที่จะมีการแสดงรอบปฐมฤกษ์ ประชาชนในกรุงเวียนนาพากัน

หันหลังให้กับผลงานแต่ละชิ้นของเบโทเฟน ซึ่งผลงานในช่วงหลังๆ ของเขาไม่ได้เป็นที่นิยม เมื่อนำไปเทียบเท่ากับผลงานในช่วงแรกๆ ซึ่ง Solomon (1979) ได้ให้เหตุผลของการเสื่อมความนิยม ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยทั้งหมดสามประการ ด้วยกันคือ

1. ช่วงเวลานั้นเบโทเฟนได้มีความสัมพันธ์กับสตรีผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในลักษณะของ "Immortal Beloved"

2. เบโทเฟนประสบปัญหาในเรื่องของครอบครัวเป็นอย่างมาก ในปี 1815 พี่ชายของเขา (Caspar Carl) ถึงแก่กรรมเนื่องจากวัณโรค ซึ่งได้ทิ้งภรรยาและลูกชายอายุเก้าปีไว้ และเบโทเฟนก็ได้ต่อสู้อย่างถึงที่สุดโดยใช้กระบวนการยุติธรรมเพื่อนำเอาหลานชายมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม

3. เบโทเฟนทบทวนโดยสิ้นเชิง

ในช่วงสุดท้ายของชีวิต เบโทเฟนดำรงชีวิตอยู่ในโลกของความเจ็บ สิ่งที่เขาคิดหรือสร้างสรรค์มีอยู่แค่ในจิตใจ ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาให้บุคคลอื่นได้ทราบ ซึ่งมีผลทำให้ผลงานของเบโทเฟนมีลักษณะที่ต้องใช้การตีความ การไตร่ตรองเพื่อให้ได้มาซึ่งความหมาย ภาษาหรือสัญลักษณ์ที่เขาสื่อสารออกมามีลักษณะค่อนข้างลึกซึ้งและเป็นนามธรรมมากขึ้น มากไปกว่านั้น ผลงานในช่วงหลังๆ มักจะได้รับอิทธิพลจากงานเขียนบทกวี ซึ่ง Autexier (1991) ได้ระบุไว้ว่า

ในช่วงต้นเดือนมีนาคม เบโธเฟน
เริ่มรู้สึกแย่มากขึ้น เขาต่อสู้กับ
ความเหงาและเปล่าเปลี่ยวด้วยการ
อ่านงานเขียนของ Plutarch,
Shakespeare, หรือ Schiller
ซึ่งงานเขียนเหล่านี้ได้โลดแล่นอยู่ใน
โน้ตแต่ละตัวที่เบโธเฟน ได้ประพันธ์ขึ้น
(Autexier, 1991: 81)

ดังนั้นเบโธเฟนจึงได้ใช้บทกวี "Ode to Joy" ของ เฟรเดริช ชิลเลอร์ ซึ่งประพันธ์ขึ้นในปี 1785 มาเป็นส่วนสำคัญในกระบวนที่ 4 (4th Movement) ในซิมโฟนีหมายเลข 9 ถึงแม้ว่าเบโธเฟนทราบว่า "Ode to Joy" ของ ชิลเลอร์ มีแก่นที่สำคัญคือ การนำเสนอแนวคิดของการรู้แจ้ง ซึ่งไม่ได้เป็นที่นิยมหรือกล่าวถึงแล้วในยุคนั้น แต่เบโธเฟน ได้สร้างสรรค์ท่วงทำนองที่มีส่วนเสริมให้บทกวีชิ้นนี้มีความโดดเด่นขึ้นมาอีกได้อย่างน่าอัศจรรย์ ถึงแม้ว่าทั้งสองจะไม่ได้มีโอกาสพบกันเลยก็ตาม เฟรเดริช ชิลเลอร์ (Friedrich Schiller) เป็นนักประพันธ์ซึ่งมีผลงานที่เป็นที่รู้จักกันในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น บทละคร "William Tell" นอกจากนั้นเขายังได้ปฏิวัติวงการละคร โดยได้เขียนบทละครที่ต่อต้านการปกครองแบบกดขี่ขึ้นมา เช่น "The Robbers," "Don Carlos" และผลงานที่มีชื่ออย่าง "Joan of Arc." เป็นต้น (Kenderman, 1995)

สำหรับ "Ode to Joy" นั้น ชิลเลอร์ ได้พยายามนำเสนอแก่นของการมองโลกในแง่ดี ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งที่สำคัญในยุคของการรู้แจ้ง

(Enlightenment) ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 เพียงแค่สองปีหลังจากที่ชิลเลอร์ตีพิมพ์บทกวีบทนี้ ส่งผลกระทบต่อการปฏิวัติในประเทศฝรั่งเศส และ "Ode to Joy" ก็เป็นสัญลักษณ์ต่อเหตุการณ์ ความรุนแรงในคุก Bastille ในวันที่ 14 กรกฎาคม 1789 (Stanley, 1994) หลังจากนั้นอีกประมาณสองปี ไม่ว่าจะเป็นชาวฝรั่งเศสหรือไม่ต่างก็เชื่อกันว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิวัตินั้น จะค่อยๆ นำมาซึ่งความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งถือกันว่าเป็นเมืองในฝัน

แต่ทว่าความฝันที่จะมีเมืองในฝันนั้น สั้นนัก ซึ่งคำขวัญของการปฏิวัติที่ได้กล่าวว่า "เสรีภาพ, ความเท่าเทียมกัน, สमानฉันท์" (Liberty, Equality, Fraternity) ได้ถูกทำลายลงโดยการขึ้นมาปกครองของทรราชย์ ซึ่งเป็นบุคคลชั้นสูงหลายพันคน เช่น พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 , พระราชินี มารี อังตัวเน็ต และสมาชิกในราชวงศ์ ในขณะที่ประชาชนบริสุทธ์หลายคน ได้สังเวชชีวิตให้กับกิโยติน

...ในปี 1791 พระเจ้าหลุยส์ที่ 16
พยายามที่จะหลบหนีออกจากฝรั่งเศส
พร้อมกับพระราชินีมารี อังตัวเน็ต
แต่ทั้งคู่ได้ถูกจับ และได้ถูกนำตัว
เข้าไปยังเมืองหลวงในปี 1793 ทั้งคู่
ถูกประหารชีวิตโดยกิโยติน และ
ประเทศฝรั่งเศสได้ถือว่ปี 1792 เป็น
ปีที่ 1 ของประเทศใหม่
(Stanley, 1994)

กษัตริย์นโปเลียน โบนาปาร์ต ได้เดินทางเข้าทวีปยุโรปอย่างผู้ชนะในอิสรภาพ พระองค์ได้นำทัพออก นอกประเทศฝรั่งเศสเพื่อขยายอาณาจักร ในปี 1804 พระองค์ ได้สถาปนาพระองค์เองเป็น "จักรพรรดิแห่งฝรั่งเศส" ซึ่งจุดนี้ทำให้เบโธเฟน ซึ่งเคยยกย่องนโปเลียน เป็นอย่างมาก เกิดความโกรธเคืองเป็นอย่างมาก

หลังจากที่นโปเลียนประกาศพระองค์ว่าเป็นจักรพรรดิแห่งฝรั่งเศส เบโธเฟนได้กล่าวกับนักไวโอลินท่านหนึ่งว่า "ช่างน่าสมเพชที่ข้าพเจ้า ไม่เข้าใจศิลปะของการสงครามเท่ากับศิลปะของข้าพเจ้าจะต้องอยู่เหนือนโปเลียนให้ได้" (Solomon, 1979)

ในที่สุดสงครามของนโปเลียนก็สิ้นสุดลงในปี 1814 ที่วอเตอร์ลู ซึ่งผลของสงครามในครั้งนี้ได้ทิ้งร่างของทหารที่ตกเป็นเหยื่อของความกระหายสงครามของนโปเลียนไว้เป็นจำนวนนับพันๆ คน หลังจากที่นโปเลียนพ่ายแพ้สงครามอย่างยับเยิน ประเทศออสเตรียซึ่งเป็นผู้นำในการต่อต้านนโปเลียนได้ทำการวางแผนที่จะทวีปยุโรปขึ้นมาใหม่ และได้ผลักดันให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยขึ้นในทวีปยุโรป

สำหรับเบโธเฟน เขามีความศรัทธาในบทกวีของ เพรตริช ชิลเลอร์เป็นอย่างมากถึงกับคัดลอกแนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคมของมนุษยชาติมาไว้ในผลงานการประพันธ์ดนตรีของตัวเอง ถึงแม้ว่าผลงานของทั้งสองท่านจะไม่ได้มีลักษณะ เป็นการนำเสนอการปกครอง

ในลักษณะประชาธิปไตยออกมาเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่ทั้งสองได้พยายามสร้างแนวคิดของประชาธิปไตยในฝันขึ้นมา

ชิลเลอร์ได้อธิบายแนวคิดของตัวเองเกี่ยวกับประชาธิปไตยเอาไว้สั้นๆ คือ "ชนชั้นศักดินาเป็นเรื่องไร้สาระ" ซึ่งเบโธเฟนก็มีแนวคิดในทำนองที่คล้าย กันคือ "vopupuli vox dei" (ภาษาละติน ซึ่งหมายถึง 'เสียงของประชาชนคือเสียงของพระเจ้า'" (Solomon, 1988)

ในช่วงท้ายของกระบวนที่สี่ในซิมโฟนีหมายเลขเก้า เบโธเฟนได้ใช้ลักษณะดนตรีเตอร์กิช (Turkish Music) ในการแสดงให้เห็นว่าตัวเขาไม่ได้ให้ความสำคัญเฉพาะชนชั้นสูงในสังคมเท่านั้น แต่เป็นมวลมนุษยชาติทุกหมู่เหล่า

เบโธเฟนมีความกระตือรือร้นเป็นอย่างมากในการนำเสนอผลงานของเขาต่อสาธารณชน เขาได้กล่าวว่า "ดนตรีของข้าพเจ้าไม่ได้ถูกแต่งขึ้นเพื่อแบ่งชนชั้นหรือฐานะของผู้ฟัง แต่ควรจะเป็นผู้ฟังในทุกกลุ่มที่เป็นมวลมนุษยชาติด้วยกัน" ทศนคติแสดงให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติที่จะทำให้แนวคิดของความสว่างและลักษณะของประชาธิปไตยในฝันเป็นจริงขึ้นมา (Stanley, 1994)

สำหรับกระบวนที่สี่ในซิมโฟนีหมายเลขเก้า เบโธเฟ่นประพันธ์ขึ้นโดยใช้บทกวี "Ode to Joy" ของชิลเลอร์เป็นบรรทัดฐาน เบโธเฟ่นได้ทำการปรับเปลี่ยนโดยใช้เนื้อหาเพียงแค่สามส่วนจากบทกวีทั้งหมดที่มีจำนวน 108 บรรทัด ดังที่ Cook กล่าวเอาไว้ว่า

เบโธเฟ่นได้จัดลำดับของบทกวีใหม่สำหรับนักร้องโดยพยายามทำให้ภาพของความเป็นหนึ่งเดียวกันและความชื่นชมยินดีของมวลมนุษยชาติปรากฏออกมาอย่างเด่นชัดที่สุด นอกจากนั้นยังตามมาด้วยภาพลักษณ์ของวีรบุรุษที่ปรากฏออกมาจากสวรรค์และผู้สร้างดวงดาวบนท้องฟ้า โดยวิธีการนี้เบโธเฟ่นได้สร้างความต่อเนื่องและการพัฒนา ในซิมโฟนีบทนี้ได้กลายเป็นขั้นตอน กล่าวคือ ค่อยๆ นำเสนอจากเรื่องราวของมนุษย์บนพื้นโลก จนกระทั่งกล่าวถึงพระเจ้า (Cook, n.d.)

การนำเสนอและการเรียบเรียงบทกวีของชิลเลอร์ โดยเบโธเฟ่นได้แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงออกถึงความชื่นชมยินดีของมนุษย์และการไคร่ครวญความรู้สึกของมนุษย์ต่อพระเจ้าออกมาได้อย่างเหมาะสม โดยเบโธเฟ่นได้ใช้ความสามารถและความรู้ในด้านดนตรีผนวกเข้ากับแรงบันดาลใจจากบทกวีของเฟรดริช ชิลเลอร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์และขจัดความแตกต่างระหว่างชนชั้น เชื้อชาติ และสีผิวของมวลมนุษยชาติ โดยมีพระเจ้าเป็นจุดศูนย์กลางได้อย่างงดงาม

Ode "to Joy"

Friedrich Schiller

O friends, no more these sound! Let us sing more cheerful songs, More full of joy!

Joy, bright spark of divinity,
Daughter of Elysium
Fire-inspired we tread
Thy sanctuary.
Thy magic power re-unites
All that custom has divided,
All men become brothers
Under the sway of thy gentle wings.

Whoever has created
An abiding friendship,
Or has won
A true and loving wife,
All who can call at least one soul theirs,
Joy in our song of praise;
But any who cannot must creep tearfully
Away from our circle.

All creature drink of joy
At nature's breast.
Just and unjust
Alike taste of her gift;
She gave us kisses and their fruit of the vine,
A tried friend to the end.

Even the worm can feel contentment,
And the cherub stands before God!

Gladly, like the heavenly bodies
Which He set on their courses
Through the splendor of the firmament;
Thus, brothers, you should run your race,
As a hero going to conquest.

You millions, I embrace you.
This kiss is for all the world!
Brothers, above the starry canopy
There must dwell a loving Father.
Do you fall in worship, you millions?
World, do you know your Creator?
Seek Him in the heavens!
Above the stars must He dwell.

บรรณานุกรม

- Autexier, P.A. (1991). *Beethoven: The composer as a hero*.
New York: A Time Mirror.
- Cook, N. (n.d.). *Beethoven: Symphony No.9*. London: Cambridge.
- Kinderman, W. (1995). *Beethoven*. Los Angeles: University of
California.
- Kramer, J.(1988). *Listen to Music: A self -guided tour through the
orchestral repertoire*. New York: Macmillan.
- Solomon, M. (1979). *Beethoven*. New York: Schirmer.
- Solomon, M. (1988). *Beethoven Essays: Beethoven and Schiller*.
London: Cambridge.
- Stanley, J. (1994). *Classical Music: An introduction to classical
music through the great composers and their
masterworks*. Hong Kong: Reed International.
- Scherliness, V. (1991). *Beethoven: Symphony No. 9 "Fidelio"
Overture. On Leonard Bernstein: Beethoven: Symphony
No.9 "Choral" [CD]*. Sony Classical.